

Verklag um sérkennslu og stuðning við börn í Hilduheimum

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Sérkennsla/stuðningur	3
Hvaða börn þurfa sérkennslu/stuðning?	3
Hverjir sjá um sérstuðning?	3
Leiðarljós/ hvað þarf að hafa í huga	4
Vinnustundir	5
Mat á stöðu og framförum	5
Foreldrasamstarf	6
Börn með annan tungumálabakgrunn en íslenskan.....	7
Sjónrænt skipulag.....	9
Myndrænar vísbendingar	9
TEACH kennsluaðferð	9
Leikþjálfun	10
Málörvun	11

Inngangur

Leikskólinn Hulduheimar starfar samkvæmt lögum um leikskóla og Aðalnámskrá leikskóla frá 2011 þar sem kveðið er á um að sérfræðipjónusta sveitarfélaga skuli stuðla að jafnrétti til náms og vellíðan allra barna. Öll börn eiga að njóta bernsku sinnar sem best er á kosið, miðað við þroska og þarfir hvers og eins. Lögð er áhersla á snemmtæka íhlutun og því er vel fylgst með þroska og líðan barna með það að markmiði að veita viðeigandi inngrip sem fyrst.

Samkvæmt gæðaviðmiðum leikskóla og menntastefnu Árborgar eiga öll börn að fá jöfn tækifæri í leik og námi og eiga hlutdeild í leikskólastarfinu. Í leikskólanum er réttur allra barna til leiks og menntunar virtur og starfshættir taka mið af hugmyndafræði náms án aðgreiningar. Farið er eftir ákveðnu ferli ef grunur vaknar um frávík hjá barni.

Sérkennslustjóri hefur yfirumsjón með allri sérkennslu í leikskólanum og vinnur í samstarfi við sérkennara og annað starfsfólk. Sérkennslustjóri sér einnig um samskipti við skólapjónustu Árborgar og aðra utanaðkomandi ráðgjafa sem koma að málefnum barna með sérstuðning. Ráðgjafateymi skólapjónustunnar auk fulltrúa frá HSU fundar reglulega með sérkennslustjóra og aðstoðarleikskólastjóra og veitir þar ráðgjöf um einstaka mál. Þeir fundir kallast lausnateymisfundir.

Sérkennsla/stuðningur

Hvaða börn þurfa sérkennslu/stuðning?

Í leikskólum Árborgar er lögð áhersla á snemmtæka íhlutun sem þýðir að um leið og grunur vaknar hjá foreldrum og/eða starfsfólki deildarinnar um að barn þurfi aðstoð vegna frávika er strax gripið til aðgerða. Börn gætu þurft aðstoð vegna frávika í þroska, hegðunarvanda, andlegrar líðan eða vegna félagslegrar aðstöðu.

Börn með annan tungumálabakgrunn, framburðarfrávík eða almenna seinkun í málþroska þurfa markvissa málörvun.

Stuðningsþörf er áætluð út frá stöðu barns og er metin af leikskólaráðgjöfum í samráði við sérkennslustjóra og skólastjórnendur. Barni ber að fá þá þjónustu og stuðningstíma sem því hefur verið.

Hverjir sjá um sérstuðning?

Lögð er áhersla á að fólk með viðeigandi menntun sinni sérstuðningi við börn t.d. sérkennarar, þroskajálfar, iðjuþjálfar eða leikskólakennarar. Fáist ekki viðeigandi fagaðili er ófaglærður aðili fengin í starfið og veittur stuðningur og ráðgjöf til að sinna því. Þann stuðning veitir sérkennslustjóri sem einnig getur bent starfsfólki á að sækja námskeið sem getur nýst í starfi.

Stuðningsaðilar þurfa að bera umhyggju fyrir barninu sem það veitir stuðning, vera áhugasamir um starfið og tilbúnir til að leita sér þekkingar og fræðslu í þeim tilgangi að skilja betur stöðu barnsins og finna leiðir til að vinna með það. Þeir þurfa að vera samviskusamir og duglegir að nýta hvert tækifæri til þjálfunar. Að vinna sem stuðningsaðili krefst sjálfstæðra

vinnubragða og góðrar færni í að lesa í aðstæður. Einnig er mikilvægt að stuðningsaðili sé fær í foreldrasamskiptum.

Það er einstaklingsbundið hvort barn þurfi stöðuga eftirfylgd eða geti eingöngu verið í augsýn stund og stund. Þá getur stuðningsaðili samhliða haft auga með og aðstoðað önnur börn. Þó er mikilvægt að stuðningsaðili sé alltaf nálægur og tilbúinn að grípa inn í ef þarf. Ef stuðningsaðili þarf að bregða sér frá er nauðsynlegt að fá annan aðila til að taka við.

Stuðningsaðili skal fylgja barni í þær stundir dagsins sem barnið þarf á stuðningi að halda. Ef stuðningsaðili, í samstarfi við deildarstjóra, sinnir öðrum verkum á deildinni þarf að vera skýrt hver sér um stuðning við barnið á meðan. Ekki er þó æskilegt að stuðningsaðili beri ábyrgð á of mörgum verkefnum samhliða stuðningsbarni sem þarf mikinn stuðning.

Sérkennsla og stuðningur við börn með metnar stuðningsþarfir er í höndum stuðningsaðila. Þó svo að barnið sé með stuðningsaðila bera allir starfsmenn ábyrgð á barninu og deildarstjóri hefur umsjón með námi þess eins og annarra barna á deildinni. Stuðningsaðila ber að upplýsa alla starfsmenn deildar um hvað er verið að vinna með hverju sinni og hvernig, svo að allir geti komið að þjálfun barns.

Önnur sérkennsla svo sem snemmtæk íhlutun eða málörvun er unnin af starfsfólki deildar í samráði við deildarstjóra.

Leiðarljós/ hvað þarf að hafa í huga

Þrátt fyrir að börn sem þurfa sérstuðning þurfi einstaklingsmiðaða nálgun eru nokkrir þættir sem eiga alltaf við svo sem:

- Öll börn eiga að fá gæðamenntun og eiga sýnilega hlutdeild í barnahópnum.
- Öll börn, einnig þau sem eru með frávik í þroska, eiga að hafa val í daglegum athöfnum. Val um t.d. leikefni, fatnað, mat o.s.frv. Það ýtir undir sjálfstæði, sjálfstraust og lýðræði, svo eitthvað sé nefnt. Aðlaga skal val að þroska og getu barns.
- Ávallt skal vinna með og einblína á styrkleika nemanda. Nota skal áhuga barns til náms.
- Í Hulduheimum er notast við könnunaraðferðina í þekkingarleit þar sem hún byggist á rannsóknarþörf barna. Sú aðferð á einstaklega vel við börn með frávik í þroska, jafnt við aðra.
- Ávallt skal unnið að því að hafa barnið í eins mikilli nálægð við aðra nemendur og kostur er á, út frá getu hvers einstaklings. Sem dæmi er hægt að bjóða öðrum börnum með þegar nemandi fer af deildinni í þjálfun. Leggja skal upp með að barnið sé með í öllum þeim athöfnum sem fara fram á deildinni svo sem leik, uppbroti, matmálstímum o.s.frv. Í þessum stundum sem og öðrum þarf stuðningsaðili að vera til staðar og aðlaga umhverfið að barninu svo það uni sér sem best og hafi gagn og gaman af. Það er þó einstaklingsbundið hversu mikið úthald barnið hefur til að vera inni í hóp og skal hafa það í huga.
- Börn með stuðning hafa aðgang að sérkennslurými leikskólans.

- Börn þurfa reglu, ramma og fyrirsjáanleika. Reglur þurfa að vera fáar, skýrar og sanngjarnar. Hafa skal myndrænar vísbendingar um reglur sýnilegar. Við hrósum og gefum endurgjöf fyrir æskilega hegðun.
- Starfsfólki ber að fara eftir Agastefnu Hulduheima en hafa ber í huga að sum börn þurfa sérstaka nálgun.
- Áður en að barn getur farið að tileinka sér nýja færni verður það að upplifa traust. Barn sem treystir aðstæðum eða starfsfólki ekki, lærir ekki. Traust er því grunnurinn að öllu.
- Leiðarljósið ætti alltaf að vera að láta barninu líða eins vel og kostur er.

Vinnustundir

Þrátt fyrir að þjálfun fari fram í öllum athöfnum dagsins þurfa börn með stuðning að fá að minnsta kosti 1-2 vinnustundir á dag. Vinnustund getur verið unnin hvar sem er með tilliti til þarfa einstaklingsins.

Vinnustundir hafa margþættan tilgang og eru sniðnar að þörfum hvers barns og þeim markmiðum sem unnið er að hverju sinni. Leikurinn er aðalnámsleið barna og því eiga vinnustundir að fara fram í gegnum leik. Elta skal forvitni og áhuga barnanna og þannig byggja ofan á fyrri reynslu nemenda.

Í vinnustundum bjóðum við barninu upp á val um verkefni. Verkefnin vinna jafnvel að sama markmiði en með því að bjóða upp á val, eykst sjálfstæði og sjálfsöryggi nemanda, áhugi og forvitni barnsins leiðir okkur áfram og barnið hefur áhrif á nám sitt.

Mikilvægt er að bjóða barni upp á verkefni sem örva öll skynfæri þess.

Mat á stöðu og framförum

Staða og framfarir barns eru metin með ýmsum hætti, sjá um [námsmat](#) á heimasíðu.

AEPS- einstaklingsnámskrá er fyllt út á a.m.k. 6 mánaða fresti fyrir börn með frávik í þroska.

Út frá niðurstöðum frá fyrirbyggjandi gögnum er gerð einstaklinganámskrá fyrir barnið. Í einstaklingsnámskrá eru sett fram markmið sem vinna skal að hér í leikskólanum. Markmið þurfa að vera skýr og setja þarf upp áætlun um hvernig hægt er að ná þeim.

Í þjálfun er bæði unnið að skammtíma- og langtímamarkmiðum.

Mat á þjálfun fer fram í gegnum skráningu sem er nauðsynleg. Það þarf að vera á hreinu hvaða markmið er verið að vinna með og hvernig þeim sé náð.

Skrá þarf niður:

- hvar þjálfunin fór fram
- hvernig hún fór fram
- hvort önnur börn voru með
- hvernig gekk
- hvað atriði mættu betur fara í næstu vinnustund

- hvað reyndist vel

Hægt er að skrá á annan hátt en skriflegan t.d. með ljósmyndum, myndböndum, könnun o.s.frv. Ekki er gerð krafa um að skráning sé löng eða flókin. Skila þarf inn skráningum til sérkennslustjóra mánaðarlega.

Foreldrasamstarf

Ávallt skal stuðla að góðum samskiptum á milli heimilis og skóla. Hægt er að nota samskiptabók sem fer á milli heimilis og skóla. Með henni er hægt að veita nánari upplýsingar en þær sem fara fram maður á mann í upphafi og lok dags. Mikilvægt er að gefa ekki of miklar eða nákvæmar munnlegar upplýsingar, þeim skal frekar miðlað í gegnum samskiptabók og/eða á teymisfundum.

Samskipti á milli stuðningsaðila og foreldra skulu miðast að því sem við kemur barninu og velferð þess. Mælt er með því að stilla upplýsingagjöf í hóf (eins og við alla foreldra) þar sem heillavænlegra er að ræða málin í teymi barnsins en á milli tveggja einstaklinga ef upplýsingagjöf þarf að vera viðamikil. Ef óskað er eftir ítarlegum upplýsingum um námsstöðu eða skólastarfið skal það tekið fyrir á teymisfundum undir stjórn sérkennslustjóra og/eða málstjóra.

Teymisfundir eru haldnir á 6-8 vikna fresti. Á teymisfundum er farið yfir skráningar, hvernig gengur í leikskólanum, hvernig gengur heima og næstu skref ákveðin. Misjafn er hverjir sitja í teyminu og fer það eftir stöðu barns. Foreldrar/forsjáraðilar, sérkennslustjóri, deildarstjóri og sérkennari/stuðningsaðili sitja alltaf teymisfundi. Að auki geta verið í teyminu sérfræðingar frá skólaþjónustu Árborgar s.s. kennsluráðgjafar, talmeinafræðingar, atferlisfræðingar o.fl. Hafi barnið fengið formlega fötlunargreiningu situr ráðgjafaþroskaþjálfari fundina fyrir hönd barnateymis sveitarfélagsins. Sé barnið í þjónustu RGR situr ráðgjafi þaðan í teyminu. Ef barn er í samþættri þjónustu á 2. eða 3. stigi er málstjóri í teyminu frá barnateymi. Í þeim tilfellum sem barnavernd fer með forsjá, tekur fulltrúi þeirra yfir málstjórn.

Börn með annan tungumálabakgrunn en íslenskan

Þegar tekið er á móti barni með annan tungumála- og menningarbakgrunn en íslenskan er mikilvægt að kynna sér: “Fjölmennningarleg menntun í Sveitarfélaginu Árborg: Handbók fyrir leik- og grunnskóla”.

Í móttökuviðtali þarf að fylla út skjalið “Móttökuviðtal í leikskóla”, í þá reiti sem við á. Foreldrar fá bæklinginn “Leikskólar í Árborg - Myndrænn bæklingur”.

Heimatungumál er það tungumál sem barnið talar heima en skólatungumálið er í öllum tilfellum íslenska.

Fylla skal út Hæfniramma fyrir öll börn með annan tungumála- og menningarbakgrunn en íslensku. TRAS er fyllt út fyrir öll börn leikskólans. Orðaskil skal ekki leggja fyrir börn sem eru fjöltyngd þar sem niðurstöður eru unnar út frá íslensku stöðlunarúrtaki og eru því ekki marktæk fyrir börn með annað heimatungumál en íslensku.

“Hvar stend ég” er notast við til að kortleggja frekari þroskastöðu barns sem er af erlendum uppruna í staðinn fyrir “Smábarnalistann” eða “Íslenska þroskalistann” því þeir listar eru staðlaðir fyrir börn sem eiga íslenska móður.

Ráðlagt er að kennsluráðgjafi í fjölmenningu hitti alla foreldra barna með annan tungumálabakgrunn en íslenskan á meðan börnin stunda nám í leikskóla. Alltaf er hægt að sækjast eftir aðkomu kennsluráðgjafa í fjölmenningu ef þurfa þykir.

Nota þarf þjónustu túlks í þeim samtölum þar sem sá sem tekur viðtalið og viðmælandi tala ekki sama tungumál. Sérkennslustjóri sér um að panta túlkaþjónustu að beiðni deildarstjóra.

Myndrænt skipulag er mjög mikilvægt börnum sem eru að læra íslensku. Þegar myndir eru notaðar skal alltaf nota íslensku með. Endurtaka a.m.k. 2 sinnum með orðum það sem er á myndinni og hvetja nemanda til eftirhermu, þó án þrýstings. Myndrænt skipulag ýtir undir orðaforða, styrkir sjálfstraust og sjálfstæði. Börn með annan tungumálabakgrunn en íslenskan þurfa að hafa aðgengi að myndrænu skipulagi í öllum athöfnum dagsins. Börn sem eru að læra íslensku geta notað myndir til að tjá sig, þannig geta þau haft áhrif á nám sitt, komið á framfæri skoðun sinni og haft rödd. Í Hulduheimum notum við Orðaleiks-myndir. Inn á síðunni [Orðaleikur](#) má finna kennsluleiðbeiningar og hugmyndir um hvernig hægt er að nýta myndir í leik og starfi.

[Tákn með tali](#) er mjög gott verkfæri til að styðja við máltöku og orðaforða þeirra sem eru að læra tungumálið. Táknin eru skýr og leggja áherslu á grunnorðaforða. Einstaklingur getur náð innihaldi samtals með því að lesa í táknin. Með því að nota TMT getur barnið betur tjáð sig við aðra og þannig komið þörfum sínum og óskum á framfæri.

Að hafa góð samskipti við foreldra er grunnur að farsælu samstarfi. Þegar foreldrar tala ekki íslensku verða þessi samskipti aðeins flóknari. Lykillinn er að setja sig í spor þeirra sem ekki tala íslensku. Hvort sem notast er við þýðingarapp, myndir eða látbragð þá skal koma öllum upplýsingum til skila í daglegum samskiptum við þessa foreldra jafnt við aðra. Allt uppbrot í leikskólastarfinu (t.d. starfsdagar, lokun, öskudagur, foreldrakaffi o.s.frv.) þarf að ítreka við

þá sem ekki tala íslensku og tryggja að foreldrar séu upplýstir. Skrifa skal alla tölvupósta á íslensku.

Þegar nýr nemandi með annan tungumálabakgrunn en íslenskan hefur nám í Hulduheimum útbúum orðabók fyrir barnið. Í orðabókinni er safn algengra orða sem við notum í leikskólanum ásamt því að innihalda orð sem tengjast heimili og foreldrum. Hægt er að nálgast tillögur að orðabók inn á svæði Orðaleiks inn á Teams.

Gott er að hafa samskiptabók á milli heimilis og leikskóla. Í samskiptabókina er hægt að skrifa í stuttu máli hvað barnið gerði í leikskólanum og biðja foreldra að gera slíkt hið sama um hvað barnið gerði heima. Kostir samskiptabókar eru margir t.d. að þar skapast grundvöllur fyrir samræður við barn út frá reynslu þess, íslensku kennsla og einnig er hægt að koma nákvæmari upplýsingum á framfæri. Algennt er að samskiptabók vegna fjöltyngis fari á milli heimilis og leikskóla 1x í viku, en það þarf að meta einstaklingslega. Innlegg frá leikskóla skulu vera á íslensku og/eða myndræn.

Kennsluefnið "Orð eru ævintýri" hentar vel í kennslu fjöltyngdra barna. Hægt er að vinna með efnið á marga vegu í þjálfun. Efnið hentar vel til að tengja heimili og leikskóla t.d. í gegnum orðabækur, samskiptabækur og með sameiginlegu þema. Einnig er efnið gott fyrir foreldra og barn til að skoða saman, bæði í gegnum bókina og eins með notkun tungumálavefs [Orð eru ævintýri V2 - mauthor.com](https://mauthor.com)

Fjöltyngd börn læra öll tungumál á sama hátt og í sömu röð. Það fer eftir því hversu miklum tíma börn verja í málumhverfi hve hratt þau tileinka sér tungumálið og einnig hver gæði málumhverfisins eru. Eðlilegt er að börn fari í genum þögult tímabil þar sem þau "safna" málhljóðum og orðum. Börn sem eru að læra nýtt tungumál eru gjörn á að blanda saman móðurmáli sínu og því tungumáli sem þau eru að læra. Mikilvægt er að tala við barnið eins mikið og mögulegt er, þó að barnið svari ekki. Sjálfstal (hvað ég er að gera) og samhliðatal (hvað barnið er að gera) er mjög mikilvægt börnum sem eru að læra tungumál hvort sem þau eru fjöltyngd eða ekki. "Gefðu 10" er mjög gott verkfæri í vinnu með fjöltyngdum börnum.

Málörvun skal fara fram í öllum athöfnum. Hvatning til eftirhermu er mikilvæg, þó án þrýstings. Lestur, spjall, söngur, stuðningur í leik og spil, allt eru þetta árangursríkar aðferðir til málörvunar.

Sjónrænt skipulag

Tilgangurinn með sjónrænu skipulagi er að gera umhverfið og daglegar athafnir skiljanlegri með því að nýta sjónræna miðla eins og hluti, ljósmyndir, myndir, texta eða „fyrst / svo“ spjöld.

Sjónrænt skipulag hjálpar til við að skipuleggja leik, nám, matartíma og heimilisstörf. Það útskýrir hvað eigi að gera, hvar og í hvaða röð.

Sjónrænt skipulag dregur úr óöryggi og kvíða, eykur sjálfstæði og auðveldar einstaklingnum að átta sig á væntingum

Sjónrænt skipulag hentar öllum börnum en sérstaklega börnum með frávik í þroska og þeim sem eru með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn.

Myndrænar vísbendingar

Myndrænar vísbendingar veita börnum öryggi, efla sjálfstæði og ýta undir málþroska.

Öll börn njóta góðs af því að hafa myndrænar vísbendingar í starfi sínu í leikskólanum.

Í leikskólanum Hulduheimum notumst við myndir úr Orðaleik og í einhverjum tilfellum getur gagnast að hafa ljósmyndir í bland við Orðaleiksmýndum.

Í sumum tilfellum þurfa nemendur að fá sitt eigið myndræna skipulag.

- ☐ Dagskipulag
- ☐ Fataklefi
- ☐ Matsalur
- ☐ Veður og árstíðir
- ☐ Salerni
- ☐ Myndir af ólíkum svæðum til að veita fyrirsjáanleika við breytingar á aðstæðum.
- ☐ Kippur í þeim tilfellum sem það gagnast (stuðningsbörn og vinna í vissum aðstæðum t.d. útiveru)

Þegar myndir eru notaðar skal alltaf nota íslensku með. Endurtaka a.m.k. 2 sinnum það sem er á myndinni og hvetja nemanda til eftirhermu þó án þrýstings.

Myndrænn stuðningur er börnum með frávik í þroska mjög mikilvægur og skal nota slíkt í öllum athöfnum daglegs lífs.

TEACH kennsluaðferð

TEACH er kennsluaðferð sem að nýtist oft börnum með frávik í þroska vel og byggir sú aðferð á því að nota hluti í staðinn fyrir eða í bland við myndir til tjáskipta. Nemandi hefur þá sitt eigið skipulag sem notað er til tjáningar. Eins eru til verkefni sem styðja við TEACH aðferðina og hægt er að finna þau t.d. á Pinterest. Til að geta nýtt sér TEACH kennslu þarf að fara á réttindanámskeið.

Leikþjálfun

Leikurinn er aðalnámsleið barna og í honum gefast tækifæri til að æfa sig félagslega. Leikur er margslungið fyrirbæri, þar reynir á félagsleg samskipti og félagsleg tjáskipti. Í leik eru skrifaðar og óskrifaðar reglur sem geta reynst mörgum flóknar. Það eru ekki öll börn sem læra leik einungis með æfingu og stuðningi heldur þarf að kenna þeim að leika sér.

Leik er skipt upp í 3 stig.

1. Stig er einhliðaleikur: Barnið skoðar leikfang og leikur sér með það eitt.
2. Stig er samhliðaleikur: Börn leika sér hlið við hlið en ekki saman. Stundum eru börnin að leika sér með sama leiksefnið en ekki endilega.
3. Stig er félagslegur leikur: Börnin leika sér saman með sameiginlegt leikefni. Á þessu stigi er farið að reyna verulega á samskipti, bæði í orðum og verki.

Í upphafi er mikilvægt að fá barnið til að vera í sama rými og lítill hópur barna sem eru að leika sér. Kennari hvetur barnið til að skoða leikefnið og sýnir því notkun þess. Mikilvægt er að leikefnisval endurspegli áhuga barnsins og gott er að leyfa barninu að velja leikefnið.

Kennari og barn (A) fara að leika saman og kennarinn hvetur barnið til eftirhermu. Með tímanum er hægt að dýpka þessi samskipti sem krefjast þess að fá "svörun" frá barni. Kennari gerir eitthvað sem að barnið svarar og fullorðinn gerir þá annað og koll af kolli (Ping-pong). Þessi samskipti geta verið með eða án orða og geta verið einungis verkleg. Endurtekning er lykillinn að árangri þegar kenna á nýja færni. Þegar barnið (A) hefur náð þeirri færni að leika við kennara (gefa svörun) þá er gott að bjóða öðru barni (B) með í leik. Þá er hlutverk kennara að miðla leiknum á milli barnanna. Kennari gerir eitthvað sem að A svarar, kennari yfirfærir svarið til B, sem svarar og kennari miðlar til A o.s.frv. Þegar barn A hefur náð færni í þessum leik getur kennari smá saman dregið sig út úr leiknum þannig að A og B fari að leika saman.

Leikur barna er flokkaður eftir mismunandi birtingarmyndum: hreyfi- og ærslaleiki, byggingaleiki og hlutverkaleiki. Þessir flokkar geta staðið einar og sér eða verið í bland. Allir leikir stuðla að auknum þroska barna.

Frjáls, sjálfsprottinn leikur er mikilvægasta námsleið barnsins. Þar nýtir barnið áhugasvið sitt til að þroskast í samskiptum, spegla umhverfi sitt, æfa sig í margvíslegri færni og máta sig í mismunandi hlutverk.

Hlutverk kennara í frjálsum leik getur verið margskonar: Áhorfandi, leiðbeinandi eða þátttakandi. Það mikilvægasta er að vera með börnunum, vera til staðar og á gólfinu. Frjáls leikur gefur kennaranum tækifæri til að vinna með öll þau markmið sem Aðalnámskrá leikskóla og skólanámskrá kveða á um.

Skipulag umhverfis og aðgengi að efniviði spilar lykilhlutverk í leik barn. Því er mikilvægt að þessir þættir séu öryggir, fjölbreyttir og hvetjandi og einnig að þeir ýta undir áhuga og forvitni.

Í [Handbók um leikinn](#) má lesa allt um leik og mikilvægi hans en þar er t.d. kafli um stuðning við börn í viðkvæmri stöðu. Allt starfsfólk leikskólans á að lesa þessa handbók.

Málörvun

Málörvun á að fara fram í öllum athöfnum í leikskólanum. Til málörvunar notum við spjall, lestur, söng, spil o.fl. Mikilvægt er að tala við barnið eins mikið og mögulegt er, þó svo að barnið svari ekki. Einnig þarf að setja orð á allar athafnir, vera eins og fréttamenn. Sjálfstal (hvað ég er að gera, t.d. „nú er ég að keyra bílinn“) og samhliðatal (hvað barnið er að gera, t.d. „nú ert þú að keyra bláa bílinn“) er mjög mikilvægt börnum sem eru að læra tungumálið.

Leggja skal sérstaka áherslu á að leggja inn grunnorðaförða hjá þeim sem eru að byrja að læra tungumálið, orð sem notuð eru í daglegu tali og nýtast barninu. Seinna meir er byggt ofan á þennan orðaförða með flóknari orðum.

Endurtekning er mikilvæg við orðainnlögn. Barn sem á bæði íslensku sem heimamál og skólamál og er ekki með málþroskafrávik þarf að heyra orð a.m.k. 40 sinnum í mismunandi aðstæðum til að tileinka sér það. Barn sem hefur annan tungumálbakgrunn og/eða er með málþroskafrávik þarf að heyra orðið mun oft.

Lestur auðgar orðaförða barna. Því er mikilvægt að lesið sé fyrir öll börn a.m.k. einu sinni á dag í leikskóla í smærri hópum og bók sem hæfir þroska.

"Gefðu 10" er mjög gott verkfæri til málörvunar og til að vinna með framburðarfrávik.

Framburðarfrávik skal einnig vinna með í þeim stundum sem gefast, hvort sem er í hóp (því það nýtist öllum) eða maður á mann. Upplýsingar um framburðarfrávik og æfingar nemanda berast deildarstjóra frá sérkennslustjóra sem hefur tekið við þeim frá talmeinafræðingi.

Að spila er mjög þroskandi og góð leið til málörvunar. Það reynir á ýmsa færni svo sem samskipti, talnaskilning, rökhugsun, sjálfstæði og tungumálið.

Sjónrænar vísbendingar t.d. Tákn með tali, sögupokar, loðtöflusögur og myndrænn stuðningur eru mjög góð verkfæri til að styðja við orðaförða og málþroska.

Tákn með tali getur meðal annars nýst börnum í máltöku, með frávik í málþroska, með fjöltyngi og þeim sem hafa ekki talmál o.s.frv.